

Kazalo

ZVONČEK

LIST S PODOBAMI ZA MLADINO

LETO 37

UREDIL DR. PAVEL KARLIN

1935/1936

LJUBLJANA

VII B f
35986

IZVONČEN

VII B f
35986

IZDAJA, ZALAGA IN TISKA UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI

(PREDSTAVNIK FRANCÉ ŠTRUKELJ)

Kazalo

I. Pesmi

	Stran
Spi gorica... (Mano Golar)	1
Na dvoru bolnega leva (Tilen Epich)	9
Deveti oktober (Vinko Bitenc)	25
Jesenska (Danilo Gorinšek)	30
Sirote na Miklavževo (Fr. Ločniškar)	49
Jesen (Marija Grošljeva)	59
Svetonočna melodija (Vinko Bitenc)	73
Ob novem letu (Fran Ločniškar)	79
Legenda o Mariji in liliji (Lojze Zupanc)	94
Mi smo koledniki... (B. V. Radoš)	97
Sirota — princesa (Vinko Bitenc)	121
Pustna (Davorinov)	125
Pismo otroku (Tone Čufar)	145
Zvezdice (Vinko Bitenc)	154
Mi smo štirje fantje... (Marijana Željeznova-Kokalj)	163
Materam za njih dan (Andrej Rapè)	169
Velikonočna (B. V. Radoš)	174
Lukey Klukey (Marijana Željeznova-Kokalj)	184
Pesem (Ivan Albreht)	187
Pravljica (Marijana Željeznova-Kokalj)	193
Črni muren (Minka Severjeva)	202
Luna in zaspanček (Zdravko Ocvirk)	209
V kresni noči (Vinko Bitenc)	217
Ponoči... (Marijana Željeznova-Kokalj)	233
V tihem logu... (Ivan Albreht)	235

II. Pripovedni spisi

Mala lukarica (Anton Ingolič)	2
Modra vrtnica (Bolgarska pravljica — Vinko Bitenc)	10
Pavliha (Pripoveduje Pavle Flerè)	21, 38, 68, 116, 138, 167, 191, 214, 241
Trije bratje (Belokranjska pravljica — Lojze Zupanc)	26
Lažnivci (Arnošt Adamič)	31
Kako so nastale gosli (Ciganska pravljica)	33
Plevel (Ivan Primožič)	44
O predrnem ptiču	47
Ranjeno srce (Vinko Bitenc)	50
Kako je Pukšanom ušel svetnik (Franjo Čiček)	60
Tesna izba (Bolgarska šaljivka — Tone Kovač)	64
Orjaški Janko (Stara češka pravljica — Rudolf Dostal)	70
Tadkova sveta noč (Arnošt Adamič)	74
Prišel je... (Božična črtica — Marija Klemenčeva)	80
Zlate rokavice (Pravljica)	83
Kristovo rojstvo (Charles Dickens)	84
Andrejčkovo svetonočno romanje (Vinko Bitenc)	86
Vravec v nebesih (Božična povestica — Lojze Bucek)	90

	Stran
Doživljaj deda Martina (Vesela božična zgodba — Peter Praznik)	93
Pismo za božič (Pavel Karlin)	95
Čudodelni orehi (Abesinska pravljica — Vinko Bitenc)	98
Kako so Solatniki gledali morje (Franjo Čiček)	103
Tonček v maharadževi zakladnici (Tajtjana Obersnelova)	109
Kdaj bodo opice gradile hiše? (Indijanska pravljica)	111
Ali je to mogoče, gospod? (Poljska narodna — dr. Fran Bradač)	114
Mornarjev sin (Kalina Malina — Pavla Hočvarjeva)	118
Krošnja Blaža Poberaja (Ivan Primožič)	122
Krilati ujetnik (A. Karalijčev — dr. Fran Bradač)	127
Kako so Solatniki umivali vino (Franjo Čiček)	130
Pust na razpotju (Vinko Bitenc)	134
Kupčija (Janez Rožencvet)	141
Kraljičine v razbojniškem brlogu (Lužiško-srbska pravljica — Anton Debeljak)	146
Čik (Ljuba Prenner)	150, 181
Belokranjska pripovedka (Lojze Zupanc)	161
Zakaj se pes in mačka tako sovražita?	166
Tejca in njena Velika noč (Vinko Bitenc)	170
Jožkov prvi april	174
Striček Haralampi (Velikonočna zgodba. Kalina Malina — Pavla Hočvarjeva)	175
Velikonočna pravljica (Dana Homolkova)	185
Čarovnik in cvetlice (Zdenko Novak)	194
Pri Torklji Triborklji (Josip Vandot)	197
Ata Zaplata v kinu (Franjo Čiček)	204
»Nike« (Miro Majnik)	207
Izpričevalo (Stane Kraljič)	210
Tan in Tin bolnika (Marijana Željeznova-Kokalj)	213
O pahljači	215
Začarana opica (Po cgrski pripovedki — Lojze Koželj)	218
Posoda s tisoč učenostmi (Kresna pravljica — Vinko Bitenc)	228
Pastirček Blažek (Gustav Strniša)	232
Petelin Kikec in Telebanci (Fran Roš)	236

III. Kramljanje o narodi in tehniki

Zanimivosti iz živalstva	14, 155
Prvi nebotičnik	16
O morskih svetilnikih	16
Nekaj o svinčniku	24
Potapljaške zgodbe	34
Neobčutljive živali	41

	Stran
Dva, ki se sprehajata po vodi . . .	46
Leto — Jesen (Janez Rožencvet) . . .	56
Zanimivosti iz rastlinstva . . .	63
Kdaj vstajajo cvetlice? . . .	72
Leto — Zima (Janez Rožencvet) . . .	105
Nekaj o dolgošouci (Tone Golob) . . .	114
Izdolovanje čokolade . . .	131
Odkod imajo cvetice svoja imena? . . .	136
O izvoru blaga za naša oblačila (Mirko Selan) . . .	137
Lučko si prižgo . . . (Stane Markič) . . .	140
Prvi parni stroj (Inž. M. Pavlič) . . .	149
Leto — Pomlad (Janez Rožencvet) . . .	157
O postanku polnilnega peresnika . . .	160
Na dnu morja . . .	178
Največja drevesa . . .	190
Potopljena mesta . . .	190
Zgodovina španskega bezga (Ivan Rozman) . . .	196
Leto — Poletje (Janez Rožencvet) . . .	222
Ribe, ki se sprehajajo . . .	243
O motornem kolesu . . .	243

IV. Iz zgodovine, zemljepisja in narodopisja

Iz zgodovine otroških igrac in iger (Ivan Letnik) . . .	20
Afriška švica (dr. Roman Savnik) . . .	28
Kdo so bili janičarji? . . .	32
Kakšne so bile včasih ure? . . .	43
V dolini Sacramenta (Mark Twain) . . .	65
Iz zgodovine božičnega drevca (Stanko C. Logar) . . .	78
Božič drugod (Ivan Breznik) . . .	82
Ko napoči pri nas novo leto . . .	92
Olimpijske igre . . .	129
Stoletnica pošne znamke . . .	148
O imenih orožja in razstreliva . . .	154
Iz črnih dežel . . .	163
Amerikanska mesta . . .	208
Ob stoletnici samokresa (Inž. M. Pavlič) . . .	226

V. Za pridne roke

Gozdni škrat . . .	42
Predpusne maske (Jakob Vesel) . . .	126
Drsalka . . .	132
Kozarček iz papirja . . .	202

VI. Glasba

Jesenska pesem (Vl. Rebikov — za gosli in klavir priredil S. K.) . . .	13
Pastirčkova pesem (L. M. Škerjanc) za klavir . . .	83
Na vasi (Iz zbirke malih preludijev za 5 prstov — L. M. Škerjanc) . . .	221

VII. Poučni in zabavni del

Spuščanje zmajev . . .	8
Polička športnega strička . . . 18, 35, 66, 112, 164, 188, 208, . . .	234
Naš dvanajstletni kralj . . .	30
Pokojni Viteški kralj kot šolarček . . .	31
Čudna tekmovanja . . .	36
Junaški ranjenec . . .	42

Pričujoči letnik sta z risbami okrasila zlasti profesorja Francè Podrekar in Mirko Šubic.

	Stran
Presenečenje	65
Dve okrogli	67
O znamenitih smučarjih (Davorin Dilca)	101
Kje je nastal klobuk?	123
Meh za smeh (tretja stran ovitka 1. štev.)	133
Meh za smeh	179
Zanimivosti iz športa in tehnike	203
Dežnik in sončnik nekdanj in sedaj	221
Za smeh	227
Kdo bo prvi?	242
Še o olimpijadi	244
»Zvonček« prihodnje leto	244
Zastavice za brihtne glavice (tretja stran ovitka št. 1.—10.	

VIII. Slike

V japonski prodajalni igrač	19
Naš kralj Zedinitelj med svojimi souučenci	31
Kotiček z razstave Ciril-Metodove družbe	37
Dva hudomušna bratca	55
Smučarja in jeleni v Spodnji Krmi	113
Mitja in Majda gresta na maškarado	135
Velikonočni zajček	187
Razglednica iz Planice	189
V težko pričakovane velike počitnice	223

IX. Iz mladih peres

A. Pesmi:

Kralju Petru II. za rojstni dan (Ivan Rožnik)	24
V mraku (Tihomil)	24
Nepozabnemu Viteškemu kralju Aleksandru I. Zedinitelju v spomin (T. S.)	48
Kdo te je resil, o narod? . . . (Baziljin)	48
Jesenska (P. I.)	72
Psiček (Z. Vidič)	72
Zajček in lovec (Ema Lavričeva)	72
Zvezdica božična (Marja K.)	96
Koledniki (Mirko Gogala)	96
Maščevanje (Nikolaj Koritnik)	120
Zimska (Vojko Burger)	144
Pesmica o krtu (I. Č.)	144
Pomladne cvetice (I. Č.)	192
Velikonočna (Marjan)	192
Sreča (Niko Koritnik)	244

B. Pripovedni spisi:

Nepozabnemu Zvončkarju v spomin	24
Kako je škrat koso klepal	120
Gozdni strah (Nikolaj Koritnik)	168
Sultan in slepec. Orientalna pravljica. (Povedal Franci Podrekar)	216
Na morje . . . (Jana Podkrajškova)	244

X. Stric Matič — s košem novic.

Četrta stran ovoja 1.—10. štev. s slikami: nova znamka s sliko kralja Petra II., Simon Jenko, Alojzij Gangl, Davorin Jenko, dr. Ivan Prijatelj, Peter Zmitek, Rudjard Kipling, Anton Askerc, Josip Stritar, Ivan Cankar, Nikola Tesla.

· POŠTNINA · PLAČANA · V · GOTOVINI ·

Vsi ovitki ostanejo!

ZVOČEK

Dopol.

L.
X
X
X
V
II.

Š
T
E
V.
1.

1935

1936

Vsebina prvega zvezka

	Stran
1. Mano Golar: Spi gorica... Pesem	1
2. Anton Ingolič: Mala lukarica	2
3. Spušcanje zmajev	8
4. Tilen Epich: Na dvoru bolnega leva. Basen	9
5. Vinko Bitenc: Modra vrtnica. Bolgarska pravljica	10
6. Vl. Rebikov: Jesenska pesem. Za gosli in klavir priredil S. K.	13
7. Zanimivosti iz živalstva, S podobami	14
8. Prvi nebotičnik	16
9. Milan Mornar: O morskih svetilnikih	16
10. Polička športnega strička	18
11. Ivan Letnik: Iz zgodovine otroških igrac in iger	20
12. Pavle Flerč: Pavliha. Ilustrira prof. Francè Podrekar	21
13. Nekaj o svinčniku	24
14. Iz mladih peres, Ivan Rožnik: Kralju Petru II. za rojstni dan, Tihomil: V mraku... Nepozabnemu Zvončkarju v spomin	24
15. Zastavice za brihtne glavice. Nagrade, Meh za smeh	Tretja stran ovitka
16. Stric Matič s košem novic	Četrta stran ovitka

Nova oprema lista po načrtu prof. Mirka Šubica.

**POKAŽITE IN PRIPOROČAJTE »ZVONČEK« SVOJIM ZNANCEM!
NABIRAJTE PRIDNO LISTU NOVIH NAROČNIKOV! ČIM VEČJI BO
KROG »ZVONČARJEV«, TEM LEPŠA IN OBSEŽNEJŠA BO VSEBINA
NAŠEGA LISTA!**

»Zvonček« izhaja med šolskim letom v zvezkih vsak mesec in stane v naprejšnjem plačilu za vse leto **30 Din**, za pol leta **15 Din**, za četrto leta **750 Din**. Posamezni zvezki so po **3 Din**.

Uprava »Zvončka« je v Ljubljani, Francišškanska ulica št. 6, Učiteljska tiskarna. — Na ta naslov pošiljajte naročnino in reklamacije!

Na naročila brez istodobno vposlane naročnine se ne oziramo.

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »Zvončka« v Ljubljani, Krakovski nasip 22.

Rešitev ugank, nalog itd. sprejemamo le prvih 14 dni po odpravi vsakega zvezka.

Glavni in odgovorni urednik: Dr. Pavel Karlin. — Izdaja, zalaga in tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

Zohcer

LIST S PODOBAMI ZA MLADINO
LETO 37 • SEPTEMBER 1935 • ŠTEV. 1

Spi gorica . . .

*Spi gorica vinska, zlata,
pesem čričkov jo uspava,
v sanjah se smešljajo grozdi,
smeš med fišice zaplava.*

*Meško boža speče brajde,
pošiti tja v sinje dalje,
koder mesečina plete
z zlatom, srebrom tkane šalje.*

*Spi gorica vinska, zlata,
o blestečem soncu sniva,
Bog pa boža jo s sinjine,
blagoslov nad njo razliva . . .*

Mano Golar

Mala lukarica

Čuševa Lizika je doma iz Lukarije — to je tiste dežele tam med Dravo in Pesnico vzhodno od Ptujja, kjer je vsaka druga njiva zasajena z lukom — čebulo. Je prava Lukarica: visoka, vitka, ozkega obraza, veselih, sinjih oči in širokega smeha, z velikim belim robcem na glavi in belo pikčastim modrim predpasnikom na preprosti rdečkasti obleki. Je vesela in bistra, da jo imajo radi doma in v šoli.

Doma vlada revščina. Stanujejo v nizki s slamo kriti koči, ki je last bogatega kmeta, h kateremu morata njen oče in mati sedemdeset dni v letu na delo za kočjo in njivico, ki leži daleč iz vasi. Kolikor še ostane lepih dni, gresta drugam: k Vršiču, kjer imata tri ogone zemlje, k Mešku za oranje in vožnje, k Tuševki za drva; le včasih lahko gresta h komu drugemu, kjer pa dobita le po sedem dinarjev dnevno. Tako je v hiši malo denarja, včasih niti kruha ni dovolj, saj ima Lizika tri mlajše sestre in dva bratca, ki so vedno lačni. Pred leti se jim ni godilo tako slabo; ker tedaj so luk dobro prodali. A zadnja leta je luk vedno cenejši, zato je v hiši vedno več revščine. Lizika, Ferunica in Južek, ki hodijo že v šolo, se radi uče, toda nimajo knjig in včasih niti zvezkov ne. Starši jim jih ne morejo kupiti, šola pa tudi nima toliko, saj živi v Lukovcih čez sto otrok, ki bi jim bilo treba kupovati šolske potrebščine.

Zato pa je Lizika letošnjo pomlad šla k Vršiču in ga prosila za ogon zemlje.

»Kaj pa boš z njim?« se ji je nasmehnil Vršič.

»Posadila ga bom z lukom,« je odvrnila Lizika resno.

»Ti? Saj si še otrok.«

Toda Lizika je vztrajala pri svojem. Vršič ji je nazadnje dal ogon pognojene in zorane zemlje, Lizika pa mu bo zato v počitnicah pasla četvero krav in konja. Mati ji je dala sadike — lukec — in Lizika je posadila svojo gredo, kakor imenujejo v Lukariji ogon, zasajen z lukom. Pofem je hodila vsak teden gledat, kako so poganjala zeleno modra stebelca. Ko so bila pedenj visoka, je ob popoldnevih z majhno motiko vsako stebelce posebej okopala in izrula ves plevel in travo. Večkrat so jo roke bolele, da je morala za dalje časa prenehati; toda vselej se je z novim veseljem vrgla na delo, saj je vedela, da bo v jeseni imela toliko denarja, da bo lahko kupila sebi, Ferunici in Južeku vse šolske potrebščine in še za obleko bo kaj ostalo. Posebno, če bo imel luk — kakor pravijo — jeseni boljše ceno. Luk je rasel, treba ga je bilo še enkrat okopati in potem še enkrat. Rdečkaste glavice so se vidno debelile. Končno je prišel čas, ko je vsa vesela odšla na svojo gredo in popipala luk; bil je lep, debel kakor že dolgo ne. O, takrat je bilo lepo: vse naokoli so dehtele ajde, Lizika pa je hodila od luka do luka, ga spipala iz zemlje in vrgla na kup.

»Ti je dobro obrodil, Lizika?« so jo izpraševali ljudje.

»O, zelo dobro,« je odgovarjala Lizika in se ponovno ozirala po gre-

di, kjer so se vrstili kupčki lepega, debelega rdečkastega luka.

Popoldne je prišel Vršič z vozom in ga odpeljal domov. Sedaj je morala vstajati zelo zgodaj, da je osnažila luk. Vsako glavico posebej je morala vzeti v roke, jo osnažiti blata, odrezati koreninice in odtrgati

skih večerih pripovedoval o tem velikem in lepem mestu. Ptuj je proti Mariboru kakor lukec proti luku, so pravili. Zato je bila Lizika zelo vznemirjena. Poleg tega pa je bilo prvič, da je šla sama tako daleč, in kar je bilo glavno, prodati hoče štideset vencev. To pa ni majhna

toliko stebelca — »slame«, — da ga je ostalo le slab pedenj, da bo mogoče glavice splesti v vence. Očiščene glavice je odnašala na podstrešje, kjer so ji starši dodelili poseben prostor. To je delala skoraj ves teden: kup je bil zelo visok in ob sončnem vzhodu je morala na pašo. Potem je začela plesti vence. Izbrala si je dvanajst približno enakih debelih glav, vzela šop slame in jih v enakih presledkih splekla vanjo. V nekaj jutrih je imela štideset vencev. Ko je Vršič za več odraslih deklet in žensk peljal luk v Maribor, je vzel še njeno vrečo; za vožnjo mu bo morala plačati deset dinarjev kakor ostale, a smela se bo peljati z njim, ker je majhna.

Maribor! Koliko je že slišala o njem. Oče, mati, vsakdo je ob zim-

stvar. Doma so ji branili, a ona ni marala nikogar poslušati. Če je znala toliko luka pridelati, ga bo znala tudi prodati, je rekla. Begalo jo je edino to, da so že vse dni govorili, kako slabo je letos z lukom. Nobe ne cene nima in sploh nihče ne vpraša zanj. Pred leti so ga ob tem času dan za dnem vozili zvrhane vozove na postajo ali na vse strani v svet, ljudje so imeli polne denarnice, na vasi je bilo živo, kakor bi bil večer sejem. Letos pa je bilo vse tiho. Če je kdo odpeljal kam voz luka, se je vrnil čez štiri, pet dni utrujen in izmučen z malo denarja, včasih še celo z lukom.

To vse je šlo skozi Lizikine misli tisto lepo septembrsko jutro, ko se je peljala proti Mariboru. Ko je Vršič zaveznil v predmestje, pa je na

vse to pozabila, samo strmela je v visoke, lepe stavbe, na množice ljudi, ki so drvele mimo. Postalo ji je lahko:

»Če samo vsak petdeseti človek kupi po en venec, prodam v pol uri vse«, si je mislila.

Zavila sta na trg. Tu so ju čakala dekleta in ženske, ki so prišle v meso peš ali s kolesom. Vsaka je pograbila svojo vrečo in si jo odnesla v vrsto prodajalcev. Lizikino vrečo pa je zanesel Vršič, nato pa preostale vreče — nekatere so imele po dve, tri — zapeljal v gostilno, kjer so Lukarji navadno shranjevali svoj luk in prenočevali.

Lizika se je takoj postavila za vrečo, jo odvezala in vzela iz nje nekaj vencev ter začela ponujati mimoidočim ljudem.

»Kupite luka! Kupite čebulo! Luk! Čebula!«

Toda lepo oblečene gospe so šle mimo, le zdaj pa zdaj se je katera ustavila in vprašala po čem daje.

»Po dinar, dva, tri, kakor je venec, gospa. Kupite!« je vzklikala.

A gospa je bila že odšla.

Že vso uro je zaman ponujala, govorila, klicala in vzklikala, a ničesar še ni prodala. Njene sosede na levi in desni, o, bila jih je dolga vrsta — pa so vendar prodale po nekaj vencev. Lizika je videla, da so nasilnejše, da bolj kričijo, silovitejše mahajo z venci in da poznajo skoraj vsako žensko, ki pride mimo.

»Gospa Korenčanova, pridite sem, imam dober luk«, kriči Tuševka na levi.

»Gospodična Breznikova, vzemite pri meni, saj se že poznavam«, kriči Frčalova Roza na desni.

»Tereza, pojdi sem in kupi nekaj vencev«, kriči spet druga.

Lizike pa nihče ne pozna in tudi ona ne pozna nikogar.

Velike stavbe, ki so se še pred uro vse bleščale v soncu, so se ji mahoma zazdele sive in puste. Nogge so jo začele boleti, roke so ji otrpnile, da je morala sneti nekaj vencev.

Kaj naj stori?

Mora posnemati sosede na levi in desni!

Naglo se je povzpela na prste in visoko zavihtela nekaj vencev.

»Čujte, čujte! Tu dobite lep, debel luk! Kupite, kupite!«

Tedaj je visoka gospa zakričala nad njo:

»Ti, otročaj, ne mahaj po meni s svojo čebulo, sicer pokličem policaja.«

Liziki je kar zmanjkalo glasu in roke so ji omahnile.

Čez nekaj časa se je ustavila pred njo debela ženska in segla po vencu:

»Koliko?«

»Dva dinarja,« je odgovorila Lizika, oči so ji spet oživele.

A v istem hipu jo je Tuševka na levi odrinila in pomolila gospe svoj venec:

»Gospa Ingo, glejte, jaz vam ga dam za dinar in pol.«

Gospa je vrnila Liziki venec in kupila Tuševkinega, ki je bil drobnejši.

»Kupite luka! Kupite čebule, lepe, rdeče!« je kričala že vse dopoldne. Že od sedemurne vožnje je bila utrujena, sedaj pa je stala z venci v rokah in kričala dobri dve uri; nog in rok ni več čutila, najrajši bi sedla kam in zajokala. Ali je zato trpela

vse leto, da sedaj ne bo prodala niti venca? Ali se je zato tega dne veselila vse leto, da ji sedaj v tem velikem mestu ne bo preostalo nič drugega, kakor da sede na tlak in se razjoče. Čez tri dni se prične pouk, zanjo bo to zadnje šolsko leto, ona pa tudi letos ne bo imela knjig in zvezkov.

Tedaj je vstala v njej nova moč. Ne, ne! Še enkrat poizkusi.

Znova je pograbila nekaj vencev in začela kričati, da je bilo slišati njen otroški glas daleč po trgu:

»Kupite, kupite! Po dinarju, po dinarju!«

Tuševka se je takoj obregnila vanjo:

»Ne kriči, kakor da si znorela«, sama pa je kričala še glasneje od Lizike:

»Tu, tu dobite najboljši luk! Tu pri meni!«

Neki gospod je vendar vzel venec in dal Liziki dinar. Lizika ga je močno stisnila v pest: bil je prvi dinar, ki ga je zaslužila s svojim delom.

Še glasneje je kričala:

»Po dinarju! Po dinarju!«

Prodala je še dva venca.

Zvonilo je poldan. Ljudi je bilo vedno manj. Zato je Lizika poprosila Frčalovo Rozo, naj ji pazi na vrečo, sama pa je s polnim naročjem vencev krenila v ulice, ki so se napolnjevale ljudi, hitečih iz uradov in trgovin.

»Kupite! Po dinarju! Po dinarju,« je ponavljala in begala po ulicah. Toda ljudje so šli mimo. Še zmenili se niso zanjo. Lizika je bila trudna in lačna, da se je komaj prestopala. Ustavila se je sredi ulice, se obrazčala na vse strani in ponavljala že s slabotnim glasom:

»Prosim, kupite, kupite!«

Nekdo je zadel vanjo, da se je opotekla in se ji je ves luk snel z roke. S težavo ga je spet pobrala. Nekaj časa je premišljevala, potem pa stopila v bližnjo hišo. Bila je visoka in svetla ko cerkev. Potrkala je na prva vrata in dolgo čakala. Ko ni bilo nikogar, je potrkala na naslednja. Lepo oblečena gospa je stopila na prag.

»Prosim, kupite luka!« je dejala Lizika.

Gospa pa je brez besed zaloputnila vrata.

Še na troje vrat je potrkala, a nobena se niso odprla. Odšla je po širokih stopnicah navzgor. Potrkala je.

»Dajte nam že mir s tem vašim smrdljivim lukom«, ji je jezno dejala visoka žena, »še jesti ne more človek v miru.«

»Ali mislite, da jemo samo čebuljo?« je dejala neka druga žena.

Odtavala je za eno nadstropje višje.

Drobna ženica je odprla vrata.

»Po čem prodajaš?«

»Tale je po en dinar, ta po dva, tale največji pa po tri.«

»Tega bom vzela,« je dejala ženica in vzela najlepšega. »Čakaj, takoj dobiš denar.« Že je izginila z vencem. Lizika je čakala nekaj časa. Ko pa le ni bilo ženske s tremi dinarji, je močno potrkala. A ni bilo glasu. Poizkusila je odpreti vrata, a bila so zakljenjena. Tedaj je udarila po njih s pestjo in kriknila:

»Dajte mi denar!«

Takoj nato so se odprla vrata nasproti, pred njo je nenadoma stal velik gospod s strogim obrazom in velikimi očali:

»Kaj kričiš!«

»Ta ženska mi je vzela najlepši venec, denarja pa mi ne da«, je dejala Lizika.

»Ne laži, punca, molči in se poberil!« Gospod je vzdignil roko. »Pri priči se mi poberi in ne obrekuj poštenih ljudi, saj vas poznamo, vas, lukarske tatice.«

Lizika je zardela, čez čas pa je bruhnilo iz nje:

»Kdo so tatice? Pri nas jih nil Pač pa so tu v tej vaši hiši!«

Tedaj je nekdo zgoraj nad njo zakričal:

»Gospod Strniša, dajte, naženite jo.«

Vrata so se odpirala. Nekdo je priletel in jo sunil, da se je opotekla po stopnicah, luk ji je padel z rok in se strkljal po stopnicah. Nekaj vencev pa je padlo s stopnic globoko v pritličje. Lizika se je komaj ujela na ograji. V grozi je tekla za venci in jih pobirala, spodaj pa je zakričala, da je odmevalo po vsej hiši:

»Tatovi! Tatovi!«

Na ulici pa ji je postalo neizmer-no bridko. Glasno ihtec se je pognala proti trgu. A ni ga našla in ga sploh ne bi bila, da se je ni usmilil neki deček in jo privedel na trg, ki je bil skoraj prazen. Le nekaj branjev je stalo na zgornjem koncu in tam na sredi njena vreča z lukom. Ko je prišla Lizika do nje, je videla, da ji manjka najmanj deset vencev. Utrujena in obupana se je sesedla ob njej in krčevito zajokala.

Čez dolgo je šele utihnila in se proseče ozrla naokoli.

Kaj naj napravi? Trg je prazen. Nihče nič ne kupi. Od vreče pa ne

more nikamor. Niti za gostilno ne ve, kjer so Lukarji shranjevali luk. Sicer pa, kako naj spravi tja svojo vrečo? Da, ves trud je bil zaman! Živela je v pomanjkanju in bedi in tako bo ostalo za vselej. Naj se še tako trudi in muči, nič ne pomagal!

Tedaj je opazila, da gre naravnost proti njej visok človek: policaj, kakor ji je zjutraj povedala Roza. Drhte ga je pričakala.

»Kaj je s teboj?« je vprašal stražnik.

»Luk prodajam,« je Lizika odvrnila plaho.

»To vidim sam. Kje imaš mater, kje spiš?«

Lizika je razložila, kako je z njo. Stražnik ji je povedal, kje je njihova gostilna, nazadnje pa ji je zagrozil:

»Glej, da te čez pol ure ne vidim več tu!«

Lizika je spet ostala sama.

Kmalu nato je prišel mimo mož z dvokolnico. Lizika ga je poprosila, da bi ji zapeljal vrečo v gostilno. Uvidela je, da je tako najbolje. Vrečo bi shranila, le nekaj vencev bi vzela in šla z njimi daleč v predmestje, tam bi jih mogoče prodala. Jutri zjutraj pa bi se vrnila na vse zgodaj na trg. Toda mož je zamahnil z roko in dejal, da mu je preveč s poti.

Kaj sedaj?

Čez čas pa ji je prišlo na misel, da bi šla z venci v trgovino, ki so obkroževale trg. Na ta način bi lahko ves čas pazila na vrečo. Naložila si je vencev, da je komaj nesla, ter odšla, ozirajoč se na vrečo, proti obrobni hišam.

Stopila je v trgovino, polno najrazličnejšega blaga.

»Beži, beži s svojo čebulo, da nam ne zasmradiš trgovine«, je zaklical nekdo in jo potisnil na ulico.

Nato je stopila v svetlo dvorano, kjer so stali ob stenah visoki predalniki z najrazličnejšimi stekleničicami in kjer je čudovito vonjalo. Kmalu nato je stala v ozkem prostoru, kjer so sedeli pred velikimi ogledali belo ogrnjeni gospodje, ki so jih možje v belih haljah brili in strigli, potem je prišla v trafiko, gostilno, spet v trgovino, pisarno in zopet v trgovino. Medtem pa je ves čas pazila na svojo vrečo, ki je stala sredi trga. Vse obrobne hiše je obhodila, a prodala je komaj tri vence in dobila pet dinarjev. Vrnila se je utrujena in lačna. Sedla je na vrečo in hlastno pojedla kos črnega kruha in glavo čebule. Z grozo je opazovala, kako se njena senca daljša in daljša. Že je segala do najbližjih trgovin.

Kaj naj stori?

V tem velikem mestu ni niti človeka, ki bi ji pomagal. O, kako vse drugače si ga je predstavljala!

Tedaj se je odnekod oglasila harmonika in vesela pesem.

Lizika je dvignila glavo. Po trgu je prihajala velika gruča veselih fantov. Najbrž gredo k vojakom, ker imajo kovčege, je pomislila Lizika in vstala. Ko so prišli bliže, pa je pograbila venec in ga pomolela najbližjemu:

»Kupite luka! Luka!«

Fant je sprva zamahnil z roko in že stopil mimo, a nenadoma se je okrenil k fantom in vzkliknil:

»Fantje, kupimo si za špas vsak enega!«

»Pa dajmo!« so vzkliknili nekateri in se ustavili ter v hipu obkotali Liziko.

»Po čem?« je vprašal eden izmed njih in pograbil venec.

»Dva dinarja,« je dejala in vsa vzdrhtela.

»Fantje, po dva dinarja. Kupimo si jih. Nate, fantje, ti, mala lukarica, pa kar nastavi predpasnik!«

V Lizikin predpasnik je deževalo dinarjev, iz vreče pa je romal venec za vencem. Čez čas pa so fantje z venci luka okoli vratu odšli in glasno vzklikali po trgu:

»Poglejte nas, Lukarje! Živel luk!«

Lizika je gledala kakor v sanjah za njimi. Čez dolgo se je šele ovedla in preštela vence v vreči. Bilo jih je še osem. Vesela je sedla na vrečo in počasi preštevala denar. Šele po večkratnem štetju je ugotovila, da je stržila tri in petdeset dinarjev. In še onih osem od prej. O, to je bil denar! Toliko ga še ni imela. Sedaj pa ni bila nič več trudna in lačna; vedro je pograbila vrečo in si jo vrgla na ramena ter poiskala gostilno, kjer je legla v hlev z drugimi Lukaricami na slamo in kmalu zaspala.

Drugo jutro je bila prva na trgu. Kričala je in ponujala, da jo je vsakdo moral slišati. Še preden je odzvonilo poldan, je prodala zadnji venec in spravila v robec dvanajst dinarjev, za en dinar si je kupila kruha, za dva pa sestricam in bratcema žemelj.

Kar smejalo se ji je, ko je odhajala iz mesta. Šele daleč sredi gozdov, ko so jo začele boleti noge,

se je željno ozirala po mimohitečkih vozovih. Slednjič je vselej obstala, ko se je kateri približal. A nobeden se ni ustavil. Ko pa je vzela iz roba dva dinarja in jih pokazala prvemu vozniku, je ta ustavil voz in jo zapeljal do Ptuja. Od tod pa je šla spet poldrugo uro peš. V mraku je prispela domov. Čeprav je bila utrujena in so jo bolele noge, vendar se je ves čas smehljala: O, sedaj pa si bo kupila knjige in

zvezke, čitala, pisala in risala bo, kolikor bo hotela!

Res, Lizika ima sedaj knjige in zvezke. Uči se še bolje ko nekdanj. Zadnjič je opisala svojo prvo pot z lukom v svet. Učitelj jo je pohvalil in prečital njen spis vsemu razredu. Otroci so se čudili in poslušali z odprtimi usti, Lizika pa je delala načrte, kdaj in kako bo šla z drugo vrečo, da si bo lahko kupila še čevlje za zimo.

Spuščanje zmajev

Sedanji jesenski čas je za to zanimivo in poučno igro najbolj pripraven! Kako si napravite zmaja, kako ga poslikate in opremite z vsemi potrebnimi pritliklinami, da se bo dvignil visoko v zrak, smo opisali že v »Zvončku« l. 1930/31 na str. 4. Poglejte si ta članek, dobili boste vsa potrebna navodila in pojasnila!

Spuščanje zmajev je že prastara igra in ima svojo dolgo in staro zgodovino. V vseh časih in povsod na svetu je zmaj bil, je in bo ostal vedno največje veselje otrok, pa tudi odraslih. Nastal je skoraj gotovo na Kitajskem, kjer je že, odkar poznajo pisane vire, priljubljena mladinska igrača. Tudi na malajskih otokih v Tihem morju so že spuščali domačini zmaje v zračne višave takrat, ko so prispelle prve ladje evropskih raziskovalcev in učenjakov med njihovo otočje. Stari rimski pisatelj pripoveduje, da je bil učenjak Arhitas iz Torenta, Platonov sodobnik, prvi, ki je napravil zmaja. Veliko začudenje in zanimanje je vzbudil pri svojih rojakih, ko je spustil prvič v zrak čudno prikazen na nevidni vrvi. Njegov zmaj je imel obliko deltoida (pravokotnika s poševnimi stranicami) z dvema v obliki križa pritrjenima palicama, prevlečen pa je bil z belim platnom. Prava domovina zmaja je, kakor smo že omenili, Kitajska, ki je tudi obnem dežela, kjer je igra z zmaji najbolj razširjena. Tam so poznali zmaje že v 5. stoletju pred Kristom.

Najprej so jih gotovo rabili v vojni za signalne svrhe. Proti koncu 17. stoletja smo jih pa dobili od njih v Evropo, kjer smo že popolnoma pozabili na poskuse, ki jim je svoj čas delal z zmaji že omenjeni učenjak Arhitas iz Torenta. Na Kitajskem je bil zmaj vedno priljubljen, zato tudi dosežejo zmaji v tej deželi največjo dovršenost v izdelavi.

Ob izvestnih praznikih plavajo na Kitajskem po zraku celi roji vsakovrstnih zmajev, pisanih in enobarvnih. Največji teh praznikov je praznik »visokega poleta«, ki ga praznujejo deveti dan devetega meseca v letu. Na gričih v okolici mesta Fučova se zbere na ta praznik zmajev na tisoče in tisoče ljudi, ki ali spuščajo zmaje v zrak ali pa samo občudujejo čudovito lepe prizore v zraku. Kitajci znajo izdelovati zmaje na mojsterski način, so pa tudi izredno spretni mojstri v tehniki zmajev, v spuščanju in vodstvu teh ogromnih papirnatih ptičev. Že od najstarejših časov jim dajejo najrazličnejše simbolične oblike, ki so v tesni zvezi z njihovimi preprostimi, toda lepimi pravljicami in verskimi pripovedkami. Slavni in dobrodelni bogovi ali pravljični junaki, bajeslovna bitja, lepe žene in mogočni čarovniki pošastnih obrazov so običajno podobe teh papirnatih zmajev, katerim pripisujejo dober ali slab pomen. Zabe, kače, ribe, zmaji, blesteče muhe, metulji, netopirji, ogromne stonoge — vse te in take živali in mrčes vidimo v pisanem svetu zmajev. Posebno so priljubljeni na Kitajskem zmaji z godbo, ki imajo bambusovo ogrodje speto s svilenimi nitmi,

ob katerih povzroča veter, ker so zelo močno napete, čudovito lepe in glasne zvoke. Že v davnih časih je spuščal neki kitajski vojskovodja, tako pripovedujejo stare knjige, v zrak take muzikalne zmaje, ki so imeli še to posebnost, da so bile na njih obešene prižgane svetilke in lampijončki, ki so strahotni učinek zvečer še povečale. Taki zmaji so potem leteli preko sovražnikovega taborišča in čudni glasovi teh letečih pošasti so vzbujali velik strah med sovražniki, ki so izstrelili vse svoje puščice na zračnega sovražnika.

Prav pogosto uporabljajo zmaje v kitajskih gledališčih, da prikazujejo z njimi grozovite pošasti iz starih legend in fantastičnih pripovedk. Včasih napravijo zmaja v orjaški, nadnaravni velikosti: tako na primer napravijo stonogo, ki meri od glave do repa 15 metrov in se lahko zloži kakor meh. S tako zvanimi vojnimi zmaji uprizarjajo cele bitke v zraku. Ti zmaji so zelo veliki; narejeni so v obliki velikih križev in imajo na koncih ostre konice. V zrak jih spuščajo na svilenih vrvcah, ki so jih bili preje namočili v ribjem kleju, v nekem izdelku iz stolčnega stekla in porcelana. Če se vrvce križajo, je naenkrat pet ali šest zmajev v boju med seboj in gledalci z napetostjo, kakor pri nogometni tekmi, čakajo izida in sklepajo pri tem visoke stave.

Po stari kitajski ljudski veri nosijo zmaji tudi želje zemljanov k bogovom. Te želje napišejo na papir. Štirinajsti dan prvega meseca v letu pošljejo z zmaji v zrak vse nesreče, ki bi jih tisto leto lahko prineslo. Zmaje so baje uporabljali tudi za prenos

ljudi, saj je v enem zletel na vrh gradu Nagaja sloviti kitajski ropar Išikava, da je tam ukradel čudovito zlato ribico.

Kitajska bratec in sestra

Deček s priljubljenim zmojem, deklica pa z loparjem za žogo

Znano je tudi, da je slavni fizik Benjamin Franklin, izumitelj strelovođa, uporabljal zmaje ob nevihtah v tehnične svrhe, da je z njimi lovil zračno elektriko iz oblakov.

T i l e n E p i c h

Na dvoru bolnega leva

Razneslo se je, da je lev na smrt bolan, in kar naprej, od jutra do večera vršelo v tajništvu njegovega je dvora. Prišli zastopniki vsega živalskega so zbora, da čuli bi, kako njih kralj umira in videli, kako bo pokopan. Vsevprek letela so vprašanja, kako mu je, in ali vročina še narašča ali kaj popušča.

A siť hinavskega nadlegovanja, razglasil tajnik je ukaz:

— Odleglo mu je, ni še prišel čas;

taťo njegov zdravnik trdi.

Izginiťte, odkoder ste prišli! —

O, da ste videli, kako so zazijali!

Poniglavi, brez krika in brez hrušča so razbežali se na vse strani.

Samo hijene so ostale,

ker so se bale,

da ne preslišale bi zadnjega vzdihljaja, saj druga drugi ni privoščila grĩžljaja!

Modra vrtnica

(Bolgarska pravljica)

Med rajskimi rožnimi vrtovi v okolici mesta Plovdiva je stala hišica vrtnarja Ivana Sokoljeva. Kakor daleč je segalo oko, so se razprostirale ograde s skrbno obdelano zemljo, na kateri so poganjale, brstele in cvetele žlahtne vrtnice.

Ob sončnih jutrih, kò so rosne kaplje na belih in rdečih cvetovih žarele kakor izklesani biseri, je vsa ravnina izdihavala omamen vonj in ob lepih večerih, ko je zavel lahen veter, je zadišalo prav tja do samega Plovdiva.

Ivan Sokoljev je bil reven vrtnar. Ni imel toliko zemlje, da bi mogel sam pridelovati iz cvetja vrtnic dragoceno rožno olje, nego je prodajal vrtnice imenitnejšim posestnikom rožnih vrtov.

S skromnim zaslužkom je preživel sebe in svojo ljubljeno hčerko Zlato.

Nič na svetu pa si Ivan Sokoljev ni želel bolj, kakor vzgojiti na svojem vrtu modro vrtnico, sinjo kakor nebo.

Mnogo si je bil že prizadeval, križal rastline z najrazličnejšimi vrstami rož, toda zaman je bil ves njegov trud.

Vrtnice z modrim cvetom ni mogel vzgojiti. V tistih časih je bolgarski narod prestajal težke preizkušnje. Boril se je za svobodo proti Turkom, ki so bolj in bolj podjarmljali deželo.

Junaški sinovi bolgarskih mater so se zbirali v čete hajdukov in odhajali na boj proti sovražniku. Mnogo jih je izkrvavelo po bojiščih, mnogo so jih pobrale bolezni, še več pa so jih Turki odpeljali v sužnost.

Mala vrtnarjeva Zlata se je razvila v krasno deklico. Njeni bujni lasje so ji padali preko ramen kakor živi prameni sonca, nežen obrazek je sijal v neskončni milini in razodeval vso blagost čutečega srca.

Nekoč je Zlata dejala očetu:

»Oče, vsa bolgarska dekleta odhajajo na bojišče, v gore, da tam tolažijo umirajoče hajduke, in lečijo bolečine onemoglim ranjenecem...«

»Dovoli,« je poprosila, »da grem tudi jaz z njimi.«

»Zlata, sonce moje,« je pobožal Ivan Sokoljev svojo hčerko, »vedel sem, da bo prišlo do tega, in bal sem se te tvoje prošnje. Rad bi ti dovolil, toda ne morem, ne smem. Pomisli, ti si moja edina hčerka, vse si mi na svetu. Ali naj za tvojo materjo izgubim še tebe? Lahko te zadene strupena puščica, ali te umori kužna bolezen. Ostani rajši doma, pri svojem očetu, ljubo dete.«

Zlata je žalostno sklonila glavo, toda ubogala je očeta.

Neke noči pa je imela čudne sanje: Videla je, kako se pode po nebu temni oblaki. Sonce se je skrišlo za njimi, črna tema je prepregla zemljo. In tedaj je nenadno završalo od nekod, silen veter je zapihal po ozračju. Med vetrom pa je Zlata zaslišala votel glas, ki je govoril tele besede:

— Zlata, tam na bojišču, v skalnati grapi umira junak Milošev, poglavar hajdukov. Samo rosa z bele vrtnice, utrgane pred sončnim vzhodom na vrtu tvojega očeta, mu more ustaviti kri, ki mu curlja iz rane. Beli orel bo priletel k tebi in te bo odnesel na mesto, kjer umira ranjeni junak, če boš utrgala zdravilno vrtnico...

Zlata se je po teh čudežnih sanjnih prebudila in ni mogla več zaspati. S strmečimi očmi je gledala v okno, skozi katerega se je pričelo svitati. Premišljevala je, kaj naj stori.

Ali naj pokliče očeta in mu vse pove?

Ne, saj bi ji mogoče ne verjel, pa tudi ne dovolil, da odleti z belim orlom. A junak Milošev bo izkraval, ker ne bo pravočasne pomoči.

Zlata je burno udarjalo srce. Tiho je vstala in odšla na vrt. Za gorami je že rdela zarja, a sonce še ni bilo vzšlo.

Deklica je stopila na gredo in utrgala najlepši cvet bele vrtnice. Komaj ga je utrgala, že je v zraku zašumelo in pred Zlato se je spustil na tla velikanski beli orel.

Zlata je sedla nanj in orel je odletel z njo v sinje višave, potem pa naprej, naprej proti vzhodni strani neba.

Ravno so prvi sončni žarki pozlatili obronke gora, ko se je beli orel z Zlato pričel spuščati proti zemlji.

V ozki grapi med strmimi skalami je Zlata zagledala hajduka Miloševa, naslonjenega ob deblo starega drevesa. Bled je bil njegov obraz, iz rane na prsni mu je cur-

ljala kri. Nekaj tovarišev je v tihi bolesti čepelo okrog njega.

»Junak Milošev,« je vzdihnila Zlata, ko sta pristala z orlom v grapi; »prinesla sem ti zdravila, roso z bele vrtnice, ki je še ni pozlatilo jutrnje sonce. Zlata sem, hčerka vrtnarja Ivana Sokoljeva...«

Hajduk se je nasmehnil, v že skoraj ugaslih očeh je zažarela iskra.

»Hvala ti,« je zašepetal, »rešila si domovino...«

Zlata je pokleknila ob hajduku, obrisala s svojimi lasmi strjeno kri z rane in kanila vanjo kapljico rose, ki se je bleščala med nežnimi belimi listi vrtnice.

Hajduk Milošev se je krčevito stresel. Kri je tedajci prenehala teči iz rane, ki se je zaprla in se mahoma zacelila. Hajduku je pordelo lice, oči so mu veselo zažarele. Planil je pokonci, si opasal sabljo in zaklical:

»Tovariši, spet sem zdrav! Z mano, nad sovražnika! Prišel je dan maščevanja nad kletim sovragom, pa tudi dan naše svobode. Na svidenje, Zlata! Ko bo končano tam, pridem k tebi. Naprej, junaki!«

Čete hajduhov, samih krepkih mladih fantov, so kar vrele iz tal. Z navdušenjem, z urnebesnimi vzkliki so drveli za svojim poglavarjem — v boj proti nejevernikom.

Zlata je ostala sama v grapi. V roki je še vedno držala vrtnico.

Toda — kaj je to?

Vrtnica ni bila več bela, temveč — rdeča.

Komaj se je Zlata zavedla od začudenja, že je od nekod zadonel glas, prav isti votlo doneči kakor ponoči v sanjah.

In Zlata je dojela naslednje besede:

— Bela vrtnica se je izpremenila v rdečo, Zlata, kri ljubezni jo je pordečila. Zajaši spet belega orla in odleti domov. Ko boš med poletom opazila, da je nebo čisto, brez slehernega oblačka, vedi, da bo takrat tudi sovražnik pognan čez meje. Pomoči tedaj rdečo vrtnico v sinjino neba in vrtnica bo postala modra, znak zmage nad sovražnikom...

Zlata je sedla na belega orla, ki se je bil spet spustil prednjo na tla, in že sta odletela.

Storila je vse tako, kakor ji je bil zapovedal skrivnostni neznani glas.

V silnih višinah so izginjali oblaki drug za drugim, kmalu ni bilo po vsem nebesnem svodu opaziti niti lahne meglice.

Zlata je pomočila rdečo rožo v sinjino neba — in glej! Vrtnica je na mah postala krasno modra, krasnejša od neba samega.

Zlata se je razveselila. Modra vrtnica! Davne želje njenega očeta so se izpolnile.

Ivan Sokoljev je od žalosti nad nestankom svoje hčerke skoraj zbolel. Vse je preiskal, povsod povpraševal, a Zlate ni bilo nikjer. Slednjič je izgubil vse upanje. Od jutra do večera je stal pred svojo hišico in gledal na vse strani, če bi se odkod prikazala izgubljena hčerka.

Ko je nekega dne Ivan Sokoljev spet tako slonel ob vrtni ograji in ves uničen strmел predse, je naenkrat zaslišal šum. Ozrl se je in zagledal v zraku belo ptico, ki se je spuščala naravnost proti hišici.

Ivan Sokoljev je obstrmel in v naslednjem trenutku že tudi objel svojo hčerko.

»Zlata, moje vse na svetu, zakaj si mi to storila?«

»Oče, poglej — modra vrtnica!«

Vse, vse je morala Zlata razložiti očetu. Ivan Sokoljev je vcepil modro vrtnico na drugo rastlino. In res — pognali so modri cvetovi.

V naslednjih dneh je ves bolgarski narod slavil zmago nad sovražnikom.

V hišici Ivana Sokoljeva se je oglasil mlad hajduk.

»Milošev sem, hajduški poglavar,« je dejal očetu Zlate. »Prišel sem po Zlato, izbral sem si jo za nevesto, mislim, da mi ne boste odrekli njene roke?«

Milošev in Zlata sta bila najboljši par pod soncem.

Ljudstvo je slavilo Miloševa kot svojega narodnega junaka in ga oklicalo za kneza. In revna vrtnarjeva hčerka Zlata je postala od vseh slavljena kneginja.

Modra vrtnica pa ni cvetela nikjer drugod, na nobenem vrtu ni

uspevala, samo na vrtu Ivana Sokoljeva.

Ko pa je vrtnar Ivan Sokoljev umrl, je vzel tudi skrivnost cepljenja modre vrtnice seboj v grob. In ko sta tudi knez Milošev in kneginja Zlata zatisnila oči, je modra vrtnica prenehala cveteti.

Ostala je samo v grbu knezov Miloševih: modra vrtnica na belem polju.

Kadar pa bo kje po dišečih rožnih vrtovih spet zacvetela modra vrtnica, tedaj bo bolgarski narod vedel, da bo znova potreboval junakov za obrambo svobode.

V I . R e b i k o v

Jesenska pesem

(Za gosli in klavir priredil S. K.)

Otožno, zelo nežno

Gosli

mf

Klavir

p

Zanimivosti iz živalstva

Koza, ki pleše na vrvi

Na neki gospodarski razstavi v New-Yorku so kazali strmečim gledalcem kozo, ki pleše na vrvi (slika 1).

Pametna žival

Neki sloviti avstralski igrač golfa je dresiral majhnega ponija, da mu nosi vsak dan na igrišče palice za golf (slika 2).

Petrov blagoslov

V neki nemški lukii so ujeli jesetra ali kečigo, ki tehta 3 cente in meri v dolžino 2.80 m. To je največji jeseter, kar so jih ujeli zadnjih trideset let (slika 3).

Riba — jež

To ribo prištevajo k najbolj čudnim zastopnicam ribjega zaroda. Razširjena je po vseh tropskih morjih, toda le v globljih vodah. Če ji preti nevarnost, se dvigne na morskovo površino, vdihne zrak in napihne telo tako, da se vse njene bodice gosto razširijo na vse strani. Obenem se vrže na hrbet, tako da plava s trebuhom skoraj nad površino vode; ježasta obleka na hrbtni strani jo pa varuje pred vsemi napadi drugih živali (slika 4).

Kralj metuljev

Tako imenujejo moža, ki poseduje največjo zbirko metuljev na svetu. To je Madžar Ladislav Bezilla v Pestujhelly-ju pri Budimpešti, ki ima 10.000 metuljev v svojih zbirkah, med njimi tudi največjega metulja na svetu, Herkula, čigar krila merijo v premeru četrta metra.

Redki golob

K najredkejšim pa tudi najlepšim vrstam golobov prištevamo črnoglavo ali zamorčeka. Ta golob ima krasno snežnobe-

perje in zasluži po pravici svoje ime, saj ima čisto črno glavico kakor zamorček. Njegovi kremplji so pokriti z dolgim in gostim perjem v obliki čopiča. Zaradi svoje lepote vzbuja ta golobna vrsta povsod vseobče zanimanje (slika 5).

Rastline — letala

Tako letalo je seme tropske kumare Zanonla. Celo ogrodje je 4—5 centimetrov široko in ima 10—12 centimetrov razpetine; v svojem težišču pa nosi tenko, leseno, kakor 50 parski novček veliko in ploščato seme. Krila so iz tenke in posušene kože; v lepem jadralnem poletu plava to rastlinsko letalce preko razdalj 10—15 pa tudi 20 metrov (slika 6).

Sinice kot podnajemniki

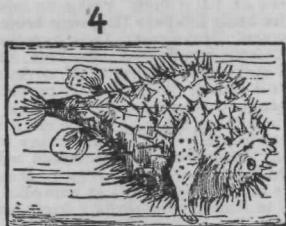
Oglejte si te dve čudoviti hišici, ki sta si ju izbrali obe ptičici za gnezdenje! Prostor za mehko gnezdece je povsod dovolj, uporabljiv je pa tudi star čevelj ali nerabna kavna ročka (slika 7).

Sveta egipčanska podgana

Ihneumon, sveta podgana egipčanskih faraonov, je prav za prav mačka. Častili so ga po božje kot največjega sovražnika krogodilov in strupenih kač, katere je v srditem boju vedno premagal in požrl njihova jajca. Danes pa ihneumon med domačini ni več priljubljen, ker krade tudi kokoši in njihova jajca, kakor pri nas lisica ali kuna (slika 8).

Živali skačejo s padalom

K tem ne bomo šteli onih živali, ki imajo izrazita krila za letenje po zraku. Je pa nekaj živali iz drugih vrst, ki se spuščajo z vrhov dreves na tla, kakor bi bile opremljene s padali, kakršne imajo letalci. Mnogokrat jih pri tem padanju podpira kožica na telesu (kakor n. pr. pri letečih kuščaricah) ali pa imajo to kožico razpeto med prsti udov (pri žabah in pri leteči veverici). Leteča veverica razpne telo kakor letalo, preden se pripavi na odskok; njen košat rep ji pa služi izvrstno za krmilo (slika 9).

Prvi nebotičnik

O nebotičnikih ste gotovo že vsi kaj slišali, saj ga imamo celo v Ljubljani. Toda, kdo je prišel na misel, da bi kot prvi zidal tako veliko, mnogo deset in deset nadstropij visoko hišo, vam je gotovo neznano, kakor tega ne vedo tudi mnogi odrasli. Ime Frederic Dinkelberg je v Evropi popolnoma neznano. V Ameriki ga pa pozna vsak otrok, zakaj to je stavbenik, ki je nekako pred 20. leti v New-Yorku na mestu, kjer križa Broadway (izgovori: brôduej, pomeni: široka cesta) Peto Avenijo in 23. Cesto, zgradil prvi nebotičnik. Stavba stoji seveda še danes in jo Amerikanci zaradi čudne, trioglate oblike imenujejo »likalnik«. Ta nebotičnik je njim simbol, kakor je Parižanom Eiffelov stolp ali Dunajčanom cerkev svetega Štefana ali Ljubljančanom nebotičnik in Tivoli. Ta zgradba je znamenje ogromnega razvoja in napredka, ki ga je Amerika napravila v kratkih stoletih. Kjer so se prej pasli bivoli in kjer so živeli Indijanci svoje romantično življenje, tam stoje danes velika mesta in nepregledne farme, kjer gojijo pšenico ali sadje; kjer so prej samevale borne majhne hišice, tam se dvigajo danes nebotičniki, z dvigali opremljeni velikani, narejeni s človeškimi rokami. Prvi nebotičnik so zgradili Amerikanci iz čisto naravnih razlogov. Dinkelberg

je dobil takrat nalog, naj zida v New-Yorku, ki se je zelo hitro razvijal, hišo. Zemljišče, kjer naj bi poslopje stalo, je bilo pa neverjetno drago, kakor so še dandanes zemljišča med Brodwayem in Peto Avenijo najdražja na svetu. Da bi na razmeroma majhni površini zemljišča pridobil kolikor mogoče veliko stanovanjskih in poslovnih prostorov, je prišel stavbenik na misel, zgraditi ozko poslopje v obliki visokega stolpa, kar bi nam bilo danes popolnoma razumljivo. Zgradil je »likalnik« in njegova ideja je našla kmalu mnogo posnemalcev. Pričeli so graditi še druge visoke stavbe; Dinkelberg je postal strokovnjak za nebotičnike in je popolnoma izpremenil sliko takratnega vele-mesta. Pridobil si je veliko premoženje, toda pri borznem polomu l. 1929. je v enem dnevu izgubil ves svoj denar. Ista nesreča je tudi gradnji nebotičnikov napravila za nekaj časa konec. Ravno tako kot Dinkelberg so izgubili svoj denar tudi drugi bogataši, drage najemnine za poslovne in stanovanjske prostore ni mogel nihče več plačevati. Kmalu so ostale mnoge zgradbe prazne, nihče pa tudi ni več mislil na gradbo novih nebotičnikov. Tudi Dinkelberg se ni mogel več opomoči in je pred kratkim v največji revščini umrl. Še štrlijo visoko v zrak ogromne stavbe, kj jih je on ustvaril, še vedno očara njihova mogočnost vsakogar, ki stopi prvič na ameriška tla. Njega pa je svet, ki ga je nekoč tako občudoval, popolnoma pozabil...

M i l a n M o r n a r

O morskih svetilnikih

Na letošnji nepozabni jadranski razstavi smo videli sredi ljubljanskega velesejma postavljen model velikega svetilnika. Zato bo marsikoga naših dragih »Zvončkarjev« gotovo zanimalo, kako so urejeni ti svetli kažipoti ob morjih.

Svetilnike in svetilne ognje prištevamo k najbolj važnim in dragocenim pripomočkom in uredbam

morske plovitve. Zgrajeni so v namen, da svarijo ladje pred pogubonosnimi čermi, plitvinami in pred mnogimi drugimi nevarnostmi, posebno pa so pomorščakom kažipot pri valovitem, vihnarnem morju in v gosti megli, ko jim kažejo varno pot v pristanišče. Imamo jih dvoje vrst: stalne svetilnike (s stalno, neprekinjeno lučjo) in pa nestalne, katerih luč zasveti v izvestnih časovnih razdobjih in katerih svetlobne signale označujejo po njihovem udejstvovanju kot menjajočo se luč, bleščečo se luč in bliskovno luč. Vsakemu mornarju

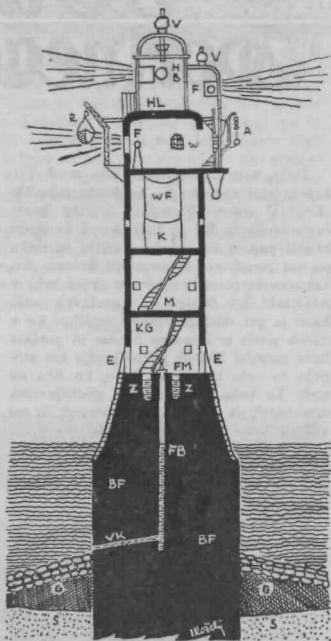
morajo biti dobro znana časovna razdobja, ki jih signalizira luč med posameznimi svetlobnimi signali. Vsak teh signalov ima namreč svoj poseben pomen, ki pomorščakom pove, kje se trenutno nahajajo.

Že v starodavnih časih so imeli svetilnike in svetilne ognje, katerih upravljanje, ustroj in učinkovitost so bili napram današnjim prav preprosti in majhni, saj so uporabljali v ta namen le običajne smolnate baklje in posode, napolnjene s smolo. Pozneje so ta gorila nadomestili s svetilkami na olje in petrolej, katerih svetlobni učinek je bil že boljši, seveda še prav neznamen v primeri z današnjimi, ki svetijo svetlo in daleč vidno preko morja v temnih nočeh pa tudi v megli.

Novodobni svetilniki s svojimi različnimi vrstami luči so opremljeni z električnimi svetili, z obločnicami z jakostjo milijon sveč, katerih svetlost se poveča še z ogromnimi ojačevalnimi lečami in reflektirnimi ogledali. Luč modernega svetilnika, ki je visok 32-metrov, se vidi 32.000 metrov daleč.

Temelj svetilnika je napravljen iz močnega betona in sega globoko pod morskó površino v pesek, na katerega so položene velike skale, ki preprečujejo, da bi ga morská voda izpodjedla. Z morjem je zvezan stolp po kanalu (cevi), ki vodi v prostor za vodo, v vodomer. Na obeh straneh tega prostora so pa zgrajene vodne shrambe za pitno vodo. Nad temi shrambami je klet, kjer stoji tudi vodomer. V stenah vseh prostorov so majhne line, posamezne prostore stolpa pa vežejo okrogle polžaste stopnice. Nad kletjo je shramba, nad njo kuhinja in vetrnik (prezračevalnik). Še više je nameščena stanovanjska soba in spalnica za čuvaja. Na eni strani stolpove zunanje stene je pripet rešilni čoln in zgrajeno dvigalo. V najvišjem delu svetilnika pa je glavni prostor za svetilke z glavno bliskovno lučjo in več ventilatorji.

Na naši sliki vidite v prerezu najvažnejše dele in ustroj modernega svetilnika:

V = ventilatorji (prezračevalniki), HB = glavna bliskovna luč, HL = glavni prostor za luč, F = stalna luč, W = stanovanjski prostor, WF = vetrnik, K = kuhinja, M = shramba za živila, KG = klet, FM = vodomer, R = rešilni čoln, A = dvigalo, Z = pitna voda, vodnjak, FB = prostor za morskó vodo vodomera, VK = kanal (cev) za morskó vodo, BF = temelj svetilnika iz betona, E = vhod, G = skalovje, S = pesek.

Solička športnega strička

Halo, halo, Zvončkarji! Kdo tam? Tukaj športni striček! To se boste začudili: »Kaj? V našem »Zvončku« polička športnega strička!« Pa še bolj ko vi se bodo križali papani in mamice, strički in tetke pa vse sorodstvo do devetega kolena, češ, kako zaide ta nebodigatreba šport celo v mladinski list. Mislite si, Zvončkarji moji, kako je pri duši športnemu stričku, ko v mislih gleda te čemerne obraze in poslušá hude besede! Debele potne kaplje mu stopajo na čelo in ves se trese, ko šiba na vodi. Le kako bi vsem tem godrnjavsom dopovedal, da šport ni samo brcanje in suvanje? Kako bi vam dopovedal, da pravi šport more in mora biti plemenit? »Aha,« porečete, »dobro se je izvil, že govori o pravem športu, kakor da bi bil mogoč tudi nepravil!«

Že vas vidim, kako nejeverno odkimavate in stresate kuštrave glave. Pa je tako, je in trikrat je! Kakor imamo poleg prave vijolice pasjo vijolico, poleg pravega žafrana pasji žafran, tako imamo tudi poleg pravega športa »pasji« šport. Ali naj vam predstavim takle prizorček iz »pasjega« športa? Recimo: po travniku se podi krdelo fantalinov za žogo. Ker vsi ne morejo do žoge, nekateri merijo v svojega bližnjega nogo; ta bližnji ne more odgovoriti z ranjeno nogo, zatorej pošlje roko proti ljubznivega soseda licu. Tam si dva požrtvovalno segata v lase, ondí se tovariški valjata po tleh in obdelujeta s pestmi. Ob straneh pa nepristransko občinstvo izbuljenih oči in razvnetih lic uživa: »Le daj ga, Zane! Upili ga, Pepel!« Vidite, takle je »pasji« šport.

Sedaj pa še sličico iz pravega športa: stadion, olimpijada, nepregledne množice! Tekmovalci zavijejo v strnji skupini v zadnji krog. Množice so vstale s sedežev, iz tisočerih grl zaori: »Ive, Ive!« In glej:

iz skupine se je izluščil krepak fant, s poslednjimi moči pridobiva meter za metrom, že je na cilju: prvi, prvi! Omahuječega ga prestrežejo tovariši, ga solzni objemajo. Fanfare zadone, na častnem jamboru zavihra jugoslovanska trobojnica. K zmagovalcu pa pristopijo premagani in mu čestitajo, brez jeze, brez zavisti, češ, ob letu bom pa jaz prvi! No, Zvončkarji, pa mi recite, ali res ni razlike med pravim in med »pasjim« športom?

Brez dvoma pa je med vami tudi nekaj navdušenih športnikov. Ta ali oni bi mi utegnili oporeči: »Kaj boš, striček, samo blebetal, povej že brž kaj novega!« Letemu pravim, da bo moja polička vedno predeljena na dva dela: malo splošnega kramljanja o športu pa malo novic. Tako bo volk sit in koza cela, kajne?

*

Pravijo, da sta za nas Slovence najhvaležnejša športa smučanje in plavanje. Nekaj bo že na tem, vsaj po uspehih sodeč. Res je, da smo v smučanju še daleč, daleč za severnimi narodi, a Planica je pokazala, da naši fantje tudi že skačejo 70 m, da smo za sedaj brez dvoma prvi na Balkanu in da napredujemo z orjaškimi koraki. Toda pustimo za sedaj smučke, saj je še kar toplo in potem pa — letos bomo imeli še dosti priložnosti govoriti o tem, ko bo zimska olimpijada na Nemškem.

Naših plavačev smo kar veselí. Med seboj se kosajo trije klubi z morja (Viktorija iz Sušaka, Jadran iz Splita in Jug iz Dubrovnika) pa ljubljanska Ilirija. Kljub temu, da imajo obmorski klubi mnogo več priložnosti za vežbanje, si je vendar letos priborila naslov najboljšega kluba v državi Ilirija. Za ta uspeh se mora zahvaliti svojim skakalcem (Ziherl in Kordelič), predvsem pa Wilfanu, ki je letos tako pripravljen, da ruši rekord za rekordom in le

malo zaostaja za najboljšimi plavači močnih športskih narodov. Tudi Kamničan Cerrar, prsni plavač, je izvrsten. Največja nada jugoslovanskega plavalnega športa je pa prav gotovo mladi Dubrovčan Čiganović. — Najvidnejši uspeh so si pridobile naše plavalke, ki so v meddržavni tekmi premagale italijanske tovarišice. Za našo moč je značilno, da je sušaška Viktorija sama premagala češko reprezentanco, ki se je vračala iz Italije.

Prav zelo moremo biti zadovoljni z našimi igralci tenisa. Pozimi so bili v Indiji in si tam priborili vse polno častnih nagrad in prvenstvo Indije. V boju za Davisov pokal so premagali Madžare in častno podlegli zelo močnim Čehom. Dobili so meddržavno tekmo s Poljsko, z Italijo pa so enkrat igrali neodločeno, drugič pa po smoli izgubili. Stebra našega moštva, Zagrebčana Punčec in Palada, sta se naučila tenisa, ko sta kot dečka pobirala žoge.

O nekaterih drugih športnih panogah bomo govorili v prihodnji številki, zlasti o lahki atletiki, ker bodo tedaj že za nami balkanske olimpijske igre. Pač pa hočem danes spregovoriti še o igri, ki ne spada prav za prav v športno poličko, pa je vendar šport duha: o šahu. Meseca avgusta se je vršila v Varšavi šahovska olimpijada, katere se je udeležilo 20 narodov. Moštvo, ki smo ga Jugoslovani poslali v boj, je bilo zelo močno: velemejster dr. Vidmar mu je bil kapitan. Zasedli smo šesto mesto, kar je prav za prav zelo častno, pa nas vendar ni preveč ogrelo, ko smo vsi pričakovali še več. Vsekakor nas je iznenadil mladi Trifunović, ki se je boril ko lev in nas s svojo igro gotovo pomaknil za nekaj mest više. Taka olimpijada je strašno naporna stvar, saj res ni šala, igrati dnevno po deset in več ur skozi 14 dni. Tak napor vzdrži samo igralec, ki je tudi telesno krepak.

No, pa prihodnjič še kaj!

V japonski prodajalni igrač (Glej članek na naslednji strani)

Iz zgodovine otroških igrac in iger

Pravi svet otroka je svet igračk in iger. Ta svet je izpolnjen s tistim veseljem in čistim uživanjem, pod čigar sončnimi žarkj mora vse uspevati, torej tudi otroška duša. V davnih časih že in pri vseh narodih so polagali vzgojitelji veliko važnost na vzgojni pomen igrač in iger za zdrav in naraven razvoj otroka. Tudi marsikatera naših današnjih otroških igrač ima za seboj dolgo preteklost.

Ena prvih igračk, ki jo otrok spozna, je **ropotuljica**, ki je obenem tudi izvrstno in priljubljeno sredstvo za pomiritev jokajočih in kričečih najmanjših. Zelo stara je ta igračka. Našli so jo tako v grobovih starih Egipčanov kakor tudi v grobiščih prastarih prebivalcev Evrope. Še danes velja ponekod navada, da dajejo krstni botri otroku po krstu ropotuljico v dar, da se po stari ljudski veri hitreje nauči govoriti.

Tudi prva igračka naših fantkov, »**konjiček na palčici**«, je stara že več tisoč let. Špartanski kralj Agezilaj je večkrat jahal s svojimi otroki, tako pišejo tedanji zgodovinarji, na konjičku, ki je imel glavo nabodeno na količek. Alcibiad, atenski državnik in učenec slavnega Sokrata, je zelo zameril svojemu resnemu in učenemu učitelju, ko ga je nekoč videl, kako je s pouličnimi dečki na javnem prostoru jahal za stavo na lesenih količkih. Na srednjeveških francoskih lesorezih često vidimo upodobljenega tega konjička kot važno potrebščino vsake otroške sobice. Ko je bila končana 30 letna vojna, se je zbralo pred hišo cesarskega komi-

sarja v Norimberku, kneza Piccolomini, 1476 dečkov. Jahali so na lesenih konjičkih in na ta način dajali duška svojemu veselju nad sklenitvijo miru. Knez, ki je zelo ljubil mladino, je vsakemu dečku v tej čudni procesiji podaril srebrn novc v spomin.

Ravno tako stara kakor konjiček, če ne morda še starejša v zgodovini igračk, je **punčka**, najljubša igračka deklic vseh časov in po vsem svetu.

V najstarejšo dobo segajo tudi različni **plesj in ringaraja**, ki jih plešejo otroci spomladi in poletj na travnikih in igriščih. Služili so prvotno skoraj gotovo bolj v verske svrhe in so se polagoma udomačili pri odraslih ljudeh in pozneje pri otrokih.

Igra »**kdo se boji črnega moža**« ima precej mračno in nenavadno zgodovino. Ostanek je srednjeveških kužnih plesov. V teh plesih, ki so jih plesali v spomin na strašne čase, ko je v naših krajih razsajala kuga, se je pomešal črno oblečen mož, predstavljajoč bolezen kugo, med plesalce in vodil dalje ples z dvignjeno desnico.

Pri vseh narodih starega veka je bila priljubljena tudi **igra z žogo**. To igro najdemo upodobljeno na slikah starih Egipčanov pa tudi v narisani zgodovini starokitajske države. Potujoči pevci srednjega veka so opevali v svojih pesmih igro z žogo kot poglavitno pomladno zabavo mladine. Znani sta bili v **takratnih časih** dve vrsti te igre; pri eni so žogo lovili z roko in jo metali nazaj, pri drugi so jo pa odbijali z lesenim loparjem.

Našo zabavno igrico »**slepo miš**«, ali kakor jo imenujejo Nemci »slepo kraw«, so poznali že stari Grki in so jo imenovali »slepo mušico«. V srednjem veku so igrali slepo miš stari in mladi. Še celo znameniti vojskovodja v tridesetletni vojni Gustav Adolf (1594 do 1632) se je v prostem času s svojimi častniki rad igral slepe miši.

PAVLIHA

Pripoveduje Pavle Flerè

Pavlihov dvboj z Brdavsičem

Pavliha pa ni odšel še tisti večer. Med graščakovimi vojaki je bil eden po imenu Brdavsič, ki se je kaj rad hrustil in bahal. Z njim je prišel Pavliha večkrat navskriž, za zadnji večer pa sklene, da mu eno zagode.

Za Brdavsiča je Pavliha vedel, da rad potegne žganjico, vedel pa je tudi, kam spravlja svojo čutaro. Do té se je tedaj splazil, jo oprijel in nastavil ter lokal in lokal, dokler mu ni ostala prazna v roki. Prav tisti hip, ko hoče vrniti čutaro na svoje mesto, pride Brdavsič in vidi, kaj je napravil Pavliha.

»Zmikavt,« zarohni nanj, »kaj si napravil z mojo žganjico?«

»Izpil sem jo,« odvrne Pavliha; »zakaj mislim, da kar je med vojakimi moje, je tudi tvoje. Tako pa je bila tvoja slivovka tudi moja žganjica.«

»Za to se jutri sprimeva,« dé Brdavsič. »Sesekljam te na drobne kose.«

»Sesekljava se,« ga zavrne Pavliha. Nakar se domenita, da se drugo jutro spopadeta za gradom. Brdavs določi za bojno orožje koničaste meče, Pavliha pa si izgovori namesto meča palico.

»Naj bo po tvojem,« pristane Brdavsič. Domenita se še zastran obleke in da se bosta borila peš in do smrti, če bo tako prav zmagovalcu.

Na vse zgodaj se protivnika pojavita na borišču. Brdavsič oblečen kakor se spodobi vojščaku, s šlemom na glavi in v železnem oklepu ter z dolgim bodalom v rokah, Pavliha pa si je posadil na glavo norčevsko kapo s kraguljci ter držal v rokah dolgo prekljo, ki ji je na konec navezal sirkovo omelce. Vsi, ki ga vidijo, se mu smejejo, le Brdavsič ga oholo gleda ter prezirljivo čaka, kako se mu postavi tak tekmeč.

»Ho, ho!« se mu zasmee Pavliha. »Kaj se držiš tako mrko, kakor da te črviči v črevih po žganjici, ki sem ti jo včeraj izpil.«

»Zadnjo si izpil,« mu preseče Brdavsič, »zakaj danes ti razkoljem bučo in vsi bomo videli, da imaš v nji otrobe namesto možgan.«

Tako sta se prijazno obdelavala z jezikom, dokler ni Brdavsiču presedlo, da navali z mečem nad Pavliho. Ta ga prestreza s svojim metliščem, beži pred njim naprej, nazaj, na desno in levo, kaže svojemu nasprotniku jezik ter se mu pači na vse nemile načine. Brdavsiču že pohaja sapa, a vseeno še seka in udriha po zraku, kakor bi zbesnel. Ko ga začuti Pavliha blizu sebe, se okrene in ga upili z metlo pod nosom in prek oči. Brdavsič izgubi tla pod nogami in telebne na zemljo kakor je dolg in širok. Pavliha se zakadi zdaj nanj, ga neumljeno obdeluje z omelcem ter kliče:

»Kako si dejal, da se bova bori-la? Do smrti — a — če bo tako prav zmagovalcu. Prôsi zdaj za mi-lost, če ne ti dam požreti ta sirek, vamp vampasti, ki misliš, da moraš pogoltniti vse sam.«

Brdavsič dvigne roke ter prosi tako milosti, vsi pa, ki stoje okoli, se smejejo in hvalijo Pavliho, ki je tako ukrotil hrustavega bahača.

O slikah, ki jih morejo videti samo plemenitniki, ne pa tudi navadni zemljani

Pavliha, ki je poznal zdaj tudi grajske navade in običaje, se napoti naravnost do deželnega kneza. Na stopnicah knežje palače sta stala dva častnika v svetlih oklepih. Ko hoče Pavliha mimo, ga ustavita: »Kam hočeš, sestradani romar?«

»Zares sem hudo lačen,« odvrne Pavliha, »a nisem prišel prosit in beračit. Slikar sem, in če je njegovi visokosti presvetlemu knezu prav, bi mu mogel kaj naslikati.« In potegne iz žepa sliko, jo razprostre in reče: »Takole slikam; to je moje delo.«

»Počakaj!« pravi častnik. »Daj sliko, da jo nesem knezu in mu jo pokažem. Sam naj odloči, ali poj-deš skozi ta vrata ali ne.«

Ko se vrne, reče Pavlihi, naj gre za njim, ter ga pelje naravnost pred deželnega kneza.

»Ti si slikar?« ga vpraša knez.

»Slikar sem, vaša milost,« pove Pavliha.

»Kaj pa, da si tako suh in sestradan, če si slikar?«

»Žato, premilostivi gospod, ker se ženem za povesmom slave, namesto da bi se ustavil tamkaj, kjer bi moj nos ovohal dehtečo pečenko.«

Knezu je Pavliha koj všeč in précej ukaže, naj se pripravi zanj soba, njega samega pa povabi za mi-

zo, na kateri se je kadila mesenina in so stali polni trebušasti vrči.

Knez in Pavliha se lotita jedače in pijače, se pomenkujeta in knez pravi Pavlihi:

»Naslikal me boš. Zakaj spodobi se, da ostane moj obraz za moje potomce.«

»Kakor ukažete, milostivi go-spod in knez,« reče Pavliha. »Mislim pa, da bi bilo lepše in spodobnejše, ako ne naslikam samo vas, temveč z vami tudi premilostno gospo kne-ginjo in okrog vaju vse dvorne gos-pe, vse plemiče in vse častnike, ki žive z vama na vašem dvoru.«

»Prav praviš,« se zamisli knez in še vpraša: »Koliko pa naj ti plačam za tolikšno delo?«

»Sto tolarjev vnaprej, mislim, va-ša milost, da ne bo preveč.«

Ko se tako domenita, pelje knez Pavliho v veliko dvorano z golimi stenami; Pavliha jo prekinprek pre-vesi z zavesami, da bi mu muhe in sonce ne kvarile dela — je dejal — ter se zapre v dvorano. Semkaj so mu prinašali jesti in piti in sem-kaj so hodili knez in kneginja, dvorne gospe, plemiči in častniki in vsakega si je Pavliha dobro ogledal, potem pa se je spet zaprl.

Ko preteče mesec dni, pride knez in vpraša: »No, kje so slike?« — »Daleč so,« odvrne Pavliha. »Ali jih smem videti?« vprašuje knez. »Še ne,« mu odgovarja Pavliha.

Teden dni potem pride knez vno-vič in vpraša: »No, kaj je s slika-mi?« — »H koncu gredo,« de Pav-liha. Knez pa se ujezi in reče: »Ta-koj mi jih pokaži!« — »Že, milosti-vi gospod,« pravi Pavliha, »pro-sim le, da preden odgrnem zavese, pokličete vso plemenito gospodo, naj pridejo in naj vidijo z vami.«

Na knezovo povelje pridejo kne-ginja in dvorne gospe, plemiči in častniki. Pavliha jih sprejme pred

dobro zagrnjeno steno ter jih ogo-
vori takole:

»Milostivi knez in milostna de-
želna gospa! Lepe gospe in bojeviti
gospodje! Za tem zagrinjalom so
vaši ljubki in srčni obrazi taki, ka-

Zdajci skoči na sredo dvorane
dvorni norec, ki je tudi stal in gle-
dal, ter zakliče: »Čeprav me zmer-
jate s prostakom, bom rekel in
trdil, da sem gledal golo belo steno
in nič ko steno.«

kršne sem naslikal po svojih naj-
boljših močeh. Prepričan sem, da
sleherni spozna sebe, kakor hitro
se ugleda. Povem pa vam, da se bo
videl samo oni, ki je res plemenit-
tega rodu; v kogar žilah se pretaka
kri navadnega zemljana, bo videl le
goli zid.« Nato potegne izpred ste-
ne zaveso, rekoč: »Plemenitniki se
vidijo, prostakom to ni dano.«

Vsi navzoči napenjajo oči in
vsakteri trdi, da je spoznal na sliki
sebe in tega in onega; v resnici so
gledali le prazen zid in jim je bilo
kaj neprijetno pri srcu.

Nakar pripomni Pavliha: »Ka-
dar začno govoriti norci, pametni
molče in gredo.«

Brž jo hoče popihati iz knežje pa-
lače, a ustavi ga sam knez ter mu
reče: »Norčavec noroglavi, ki se
potepaš po svetu, da hvališ dobre
in zasmehuješ bedaste, danes si po-
potegnili vso mojo plemenito go-
spodo. Zato ti rečem: Brž izgini iz
moje dežele, zakaj težko, da bi ti
vsi odpustili tako, kakor ti odpu-
ščam sam.«

Pavliha se prikloni, ne reče no-
bene, a dobre volje se hitro odpravi
dalje.

(Dalje prihodnjič.)

Nekaj o svinčniku

Svinčnik, to slavno orožje naše šolske mladine, je dobil svoje ime po tem, ker so bili prvi svinčniki narejeni v obliki svinčene palčice. Ko so v 16. stoletju na Angleškem našli rudnike grafita, so pričeli namesto svinca uporabljati za pisanje to črno, bleščečo rudno. Še pozneje pa so mešali zdrobljen grafit z ilovico in pisalke so dobile tudi omot iz lesa. To mešanico grafita in ilovice so izumili l. 1795. na Francoskem in od tega leta dalje ima svinčnik skoraj do danes isto obliko. Beseda grafit izhaja iz grškega glagola »grafein«, kar pomeni po naše pisati, in je neke vrste oglje, ki se uporablja le za izdelavo snovi, s katero so napolnjeni naši svinčniki. Za leseni omot svinčnikov jemljejo javorov, gabrov ali lipov les; za svinčnike boljše vrste pa uporabljajo les tuje cedre iz Zapadne Indije, feničanske smreke, največ pa les virginijske smreke, katerega splošno smatrajo za najboljšega. Neverjetno se li-

ši, da se da z enim svinčnikom potegniti črta, ki je dolga 60 kilometrov, potem šele je porabljen ves grafit.

Še nekaj zanimivega! Izračunali so tudi, koliko tehta črtica, potegnjena s svinčnikom. V modernih kemičnih in fizikalnih laboratorijih (delavnicah) imajo danes aparate, katerih izvanredne zmožnosti si niti predstavljati ne moremo. Že toplota, ki jo izžareva človek, lahko povzroči motnje v teh občutljivih aparatih. Zato tudi stoje ti aparati za steklenimi stenami, kjer so zavarovani pred škodljivimi vplivi zunanjega sveta. Pred kratkim so na takem aparatu napravili zelo zanimiv poskus. V skodelico zelo občutljive tehtnice so položili utež 25 kilogramov in eno običajno posetnico. drugo skodelico pa so obtežili z odgovarjajočo težo. Nato so napravili na posetnico drobno in kratko črto s svinčnikom. Ugotovili so, da se je skodelica z vizitko vidno nagnila. Znanstveniki, ki se razumejo na ravnanje s temi aparati, so tudi takoj izračunali težo grafitne črtice in dognali, da znaša eno stotisočinko grama.

IZ MLADIH PERES

KRALJU PETRU II. ZA ROJSTNI DAN

6. septembra 1935

Ljubljeni kralj, naš vrstnik in vladar,
kaj naj Ti danes poklonimo v dar?
Kitico cvetja, ki nikdar ne mine:
srca ljubeča slovenske mladine!

Ivan Rožnik

V MRAKU

Tiho spusti se na zemljo mrak
in nežno ovije vse stvarstvo
v temán pajčolan...
In mesec v svoje pripelje se carstvo
v spremstvu presvetlih zvezd,
ki migljajo
in šepetajo
bog ve kaj...
Jaz pa, ubožec,
na tej revni zemlji stojim
in strmim, strmim
nad to bujno krasoto...

Tihomil

NEPOZABNEMU ZVONČEKARJU V SPOMIN

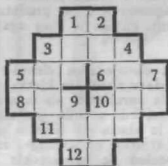
Dne 15. avgusta je v mariborski bolnišnici preminul šestošolec hum. gimnazije Dušan Dernovšek, nadarjen dijak, vnet za vse dobro in lepo. Posebno je ljubil knjige. Deset let je bil navdušen naročnik »Zvončka« in neprekosljiv ugankar, ki je prejel več nagrad. Zbral si je bil več sto leposlovnih in zgodovinskih del obsegajočo knjižnico, na katero je bil nadvse ponosen, saj je vse knjige tudi prečital. V razvedrilo je rad igral nogomet, zlasti pa mu je bil pri srcu šah, v katerem je bil že pravcati mladi mojster, ki je premagal vse domače. Vsi, ki smo ga poznali, smo ga cenili in ljubili. Zdaj neutolažljivo plačamo za njim...

Naj bo vrlemu dečku lahka domača zemljica!

ZASTAVICE ZA BRIHTNE GLAVICE

1.

KRIZALJKA

Vodoravno: 1. veznik, 3. naselje, 5. plod, 6. rastlinska tvorba, 8. žensko ime, 10. žensko ime, 11. kos goriva, 12. igralna karta.

Navpično: 1. sorodnik, 2. pevski glas, 3. ime slovanskega vladarja, 4. ptica, 5. povratni zaimsek, 7. predlog, 9. turški gospod, 10. snov.

2.

ENACBA

$$(x - g) + (y - s) + z = u.$$

x — turški naslov; y — del voza;

z — velika stavba; u — glavno mesto slovanske države.

3.

PREGOVOR

zrezek, Alah, Maruša, kasta, slama, napad, mezda, črevo, mešar

Izloči iz vsake besede tri zaporedne črke in sestavi z njimi pregovor!

4.

ZLOŽILNICA

Iz črkovnih dvojic aj, ar, bi, ca, či, ej, ej, en, et, im, je, je, ka, la, me, mi, mo, na, na, na, na, ob, os, pe, pr, ra, rn, rn, sa, st sestavi deset besed, ki pomenijo: 1. žensko ime, 2. premoženje, 3. pomorščaka, 4. številko, 5. naslov (začetek) znane pesmi, 6. moško ime, 7. število, 8. namen, 9. svetišče, 10. upravni okoliš. — Začetnice teh besed tvorijo ime in priimek slovenskega pesnika.

5.

ČRKOVNICA

A	C	J	O
S	U	M	R
E	V	O	J
M	A	N	E

Nagrade

Našim pridnim ugankarjem, ki bodo rešili vseh 5 ugank, bo žreb razdelil naslednjih pet lepih mladinskih knjig iz založbe Učiteljske tiskarne v Ljubljani:

1. E. Gangl: Zbrani spisi, V. zvezek.

2. Ivan Lah: Češke pravljice.

3. A Rapè: Mladini, VI. zvezek.

4. Korban: Vitomilova železnica.

5. Komanova: Narodne pravljice in legende.

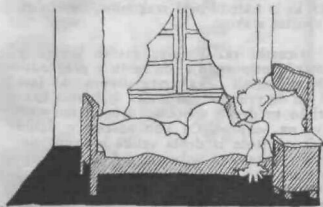
Le pogumno na delo! Pa mnogo iznajdljivosti in sreče! Na svidenje!

MEH ZA SMEH

»Kateri čas je najpripravljenjši za trganje sadja z dreves?«

»Kadar je sosedov Muri priklenjen!«

»Če me zdajle nihče ne pokliče, bom prišel prav gotovo prepozno v šolo.«

Ministrstvo za promet je pripravilo izdajo novih znamk s sliko Nj. Vel. kralja Petra II. O teh znamkah lahko rečemo, da so po svoji preprosti, a okusni izdelavi

najlepše, kar smo jih dobili po I. 1920. So tudi nekoliko manjše od dosedanjih. Znamke s sliko blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja s črnim okvirjem in brez njega ostanejo še nadalje v veljavi.

V ruski vasi Brito - Usovem živi desetletni deček, ki tehta 88 kg in je poldrugi meter visok. Ta čudoviti otrok raste z neverjetno naglico. Lansko leto se je zredil za 24 kilogramov, močan je pa kot hrust.

Dne 26. junija je minilo 125 let, odkar je umrl Francoz Jožef Mihael Montgolfier, ki je naredil prvi žrakoplov, napolnjen z vročim zrakom.

Švicarski raziskovalec vročih krajev v Ameriki pripoveduje, da raste v praغوzdovih v Boliviji neka vrsta dreves, ki ima od tal do vrha mnogo bodic. Indijanci imenujejo to drevo »ohoho«, drugod mu pravijo pa »sajbo«. Če kdo zaseka v deblo sekuro, priteče iz debla velika množina nekega rjavkastega soka; ta sok uporabljajo za ribolov. Treba je namreč samo nekaj malega tega soka vreči na površino vode, pa lahko nabereimo rib, kolikor hočemo. Te ribe pa so užitne, iz česar sledi, da sok ne more biti strupen. Nevarno pa je, če brizgne sok človeku v oči; oko se vname in marsikdo je radi tega vnetja že oslepel.

V ameriški državi Ohio (izg. Ohajo) imajo tako majhen kino, da je v njem komaj za trideset ljudi prostora. Vodstvo pobira vstopnino šele po predstavi, pa samo od tistih, ki jim je film ugajal.

Nekemu potujočemu cirkusu na Poljskem je nedavno ušla iz kletke levinja, ki se je pričela sprehajati po mestnih ulicah. V malo trenutkih so bile vse ulice izpraznjene, vse je zbežalo v hiše in zabarikadiralo vrata, trgovci pa so naglo zaprli trgovine. Naposled se je zatekla levinja v mestni park, kjer jo je policija s pomočjo vojaštva ujela v mrežo.

Še pred 100 leti se je prav London mogel pohahati, da ima največ konj na svetu in sicer 100.000. Zdaj so izginili, le še nekaj izvoščkov vozi z njimi, a tudi te konje bodo odpravili, tako da se bo v Londonu vršil ves promet le z avti.

V nedeljo, 18. avgusta, je rojstna vas slovenskega pesnika Šimona Jenka, Podreča na Sorškem polju, slovesno proslavila stoletnico rojstva slavnega rojaka. Slovesnosti so prisostvovali poleg množice ljud-

stva zastopniki vseh slovenskih prosvetnih ustanov. (Pesniku so odkrili spomenik v isti vasi že I. 1929).